

Biljana Otašević¹
Jasmina
Kodžopeljić

Odsek za psihologiju,
Filozofski fakultet,
Univerzitet u Novom
Sadu

OSObine LIČNOSTI MODELA VELIKIH PET I SOCIODEMOGRAFSKE VARIJABLE KAO PREDIKTORI VAŽNIH ŽIVOTNIH CILJEVA²

Osnovni cilj ovog istraživanja jeste ispitivanje prirode relacija važnih životnih ciljeva i osobina ličnosti modela Velikih pet. Na uzorku od 599 ispitanika oba pola, starosti između 16 i 72 godina primenjeni su upitnici The Big Five Inventory (BFI) i Upitnik životnih ciljeva (UZC), koji je konstruisan za potrebe ovog istraživanja. Analizom glavnih komponenti izolovano je sedam dimenzija životnih ciljeva: Blagostanje, Srodnički odnosi, Autonomija, Karijera, Partnerski odnosi, Prijateljstvo i Obrazovanje, nakon čega su za svaku komponentu ispitane deskriptivne i psihometrijske karakteristike. Serija hijerarhijskih regresionih analiza sprovedena je u cilju procene relativnog doprinosa osobina ličnosti objašnjenju varijanse vrednovanja važnih životnih ciljeva, kao i u cilju utvrđivanja jedinstvenih doprinosa dimenzija Velikih pet predikciji različitih životnih ciljeva. Rezultati ukazuju na, iako statistički značajnu, relativno malu prediktivnu moć osobina ličnosti za vrednovanje važnih životnih ciljeva. Sve dimenzije ličnosti, izuzev neuroticizma ostvaruju značajne doprinose objašnjenju varijanse za više životnih ciljeva. Isto tako, svaka od dimenzija životnih ciljeva povezana je sa najmanje jednom dimenzijom ličnosti. Dobijeni rezultati interpretirani su u kontekstu nalaza dosadašnjih istraživanja konstrukta životnih ciljeva, kao i s obzirom na eventualnu ulogu životnih ciljeva kao karakterističnih adaptacija bazičnih dispozicija.

Ključne reči: životni ciljevi, osobine ličnosti, Velikih pet, karakteristične adaptacije

¹ Adresa autora:
biljana216@yahoo.com.

Primljeno: 10. 11. 2014.
Primljena korekcija:
26. 04. 2015.
Prijhvaćeno za
štampu: 30. 07. 2015.

² Rad je nastao u okviru projekta Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja (broj 179006).

Sveobuhvatno razumevanje ličnosti u celini zahteva detaljno razmatranje čitavog niza elemenata sistema ličnosti (crta, ciljeva, veština i sl.), kako bi se ispitao njihov specifični, ali i zajednički doprinos formiranju načina na koji ljudi oblikuju svoje živote (Bleidorn et al., 2010). Životni ciljevi se mogu odrediti kao konceptualna jedinica celine koju čini ličnost (Bleidorn et al., 2010), i koja podrazumeva aspiracije ka oblikovanju vlastitog životnog konteksta i opštih životnih struktura kao što su karijera, porodica ili određeni životni stil (Roberts & Robins, 2000). Nasuprot motivacionim jedinicama srednjeg reda, važni životni ciljevi se odlikuju vremenskom stabilnošću i višegodišnjim uticajem na život osobe (Roberts, O'Donnell, & Robins, 2004). Životni ciljevi su eksplicitne, konkretne namere za buduća ponašanja, zbog čega predstavljaju snažne prediktore načina na koji ljudi struktuiraju svoje živote i smatraju se sponom između crta ličnosti i izabranog životnog konteksta (Roberts & Robins, 2000).

Mada je važnost relacija crta ličnosti i različitih motivacionih konstrukata za razumevanje individualnih razlika neosporna, postoji relativno malo istraživanja njihove povezanosti (Reisz, Boudreaux, & Ozer, 2013). Jedna teškoća u ispitivanju ovih relacija jeste nedostatak opšteprihvaćene taksonomije za organizovanje životnih ciljeva na osnovu sadržaja (Reisz et al., 2013).

Kada je reč o taksonomiji ličnosti, istraživači koji su pri izboru početnog skupa varijabli polazili od psiholeksičke hipoteze, tragali su za rešenjem problema strukture ličnosti oslanjajući se na govorni, prirodni jezik (Benet & Waller, 1995), pod pretpostavkom da su svi socijalno relevantni termini i termini važni za opis ličnosti kodirani u jeziku (Čolović, Mitrović i Smederevac, 2005). Važno i robustno otkriće studija koje koriste ovaj pristup jeste to da petofaktorska struktura, odnosno Big Five (Goldberg, 1981) obuhvata veliki deo varijanse samoopisa i opisa ličnosti. Najčešća imena ovih pet dimenzija su ekstraverzija, prijatnost, savestnost, neuroticizam i otvorenost ka iskustvu. Ova taksonomija, s obzirom na širinu opsega dimenzija koje obuhvata (Goldberg, 1993; McAdams et al., 2004; Roberts & Robins, 2000), omogućuje integraciju dispozicionih crta sa drugim konstruktima, kao što su motivi, i predstavlja standardni model ličnosti u savremenim istraživanjima (John & Srivastava, 1999; McAdams et al., 2004), te je smatramo adekvatnim okvirom za svrhu ispitivanja problema ovog rada. Međutim, u domenu motivacije trenutno ne postoji slična taksonomija (Roberts & Robins, 2000). Ovakav empirijski, bottom-up pristup nije održiv u oblasti ciljeva, jer ne postoji odgovarajući univerzum životnih ciljeva, koji bi predstavljao sveobuhvatan izvor za formiranje iscrpnog seta životnih ciljeva, te se autori češće opredeljuju za top-down, teorijom vođen pristup. Tako su Roberts i Robins (Roberts & Robins, 2000) za organizaciju životnih ciljeva u klastere koristili deset vrednosti (teorijske, ekonomske, estetske, društvene, političke, religijske, fizičko blagostanje, hedonističke, interpersonalne i lični rast) koje pripadaju višem nivou u hijerarhiji motiva. Česte su i podele životnih ciljeva na ekstrinzičke i intrinzičke (Davids & Roman, 2013), ili na ciljeve koje se odnose na delotvornost i na one koji se odnose na zajedništvo (Sheldon & Cooper, 2008). Postoji tek nekoliko na sadržaj orijentisanih taksonomija (Richards, 1966; Ryff & Keyes, 1995; Smith, 1992, prema Roberts & Robins, 2000; Šram,

2003), međutim, nijedna od ovih klasifikacija nije u potpunosti zadovoljila istraživačke potrebe na ovom polju (Roberts & Robins, 2000).

McCrae i Costa (McCrae & Costa, 2008) životne ciljeve smatraju direktnim ili indirektnim izrazom crta ličnosti koje leže u njihovoj osnovi, oslanjajući se pritom na teorijsku distinkciju između bazičnih dispozicija i karakterističnih adaptacija. Prema ovom stanovištu, crte ličnosti predstavljaju biološki zasnovane tendencije, dok ciljevi, zajedno sa veštinama, navikama, životnim ulogama i interpersonalnim odnosima pripadaju kategoriji karakterističnih adaptacija (McCrae & Costa, 2008). Posljednjih godina, istraživanje karakterističnih adaptacija pojavljuje se kao veoma aktuelna tema među istraživačima iz različitih oblasti psihologije (npr. Asendorpf & Van Aken, 2003; Berings, De Fruyt, & Bouwen, 2004; Ekehammar & Akrami, 2007; Ekehammar, Akrami, Gylje, & Zakrisson, 2004; Gerber, Huber, Doherty, & Dowling, 2011; Kardum, Hudek-Knežević, & Kola, 2005; Lewis & Bates, 2011; Löckenhoff, Terracciano, Ferrucci, & Costa, 2012; Mackinnon & Sherry, 2012; McAdams et al., 2004; McAdams & Pals, 2006; McCullough, 2001; Moulaye M'Hamed Taher, Chen, & Yao, 2011; Olver & Mooradian, 2003; Roccas, Sagiv, Schwartz, & Knafo, 2002; Stoeber, Otto, & Dalbert, 2009). Karakteristične adaptacije predstavljaju konkretne manifestacije bazičnih tendencija i oblikovane su interakcijom genetski zasnovanih crta ličnosti i zahteva socijalnog okruženja (McCrae & Costa, 2008). Na osnovu ovih postavki, može se očekivati značajna uzajamna povezanost osobina ličnosti i ciljeva na nivou fenotipa, pri čemu bi osnovni izvor individualnih razlika u životnim ciljevima bile dispozicione karakteristike, odnosno crte ličnosti (McCrae & Costa, 2008).

Osnovni istraživački problem u ovom radu usmeren je na ispitivanje relacija između vrednovanja životnih ciljeva i individualnih razlika u crtama ličnosti. Na osnovu ranijih istraživanja sličnih problema izvedeno je nekoliko opštih pretpostavki. Kao prvo, visina povezanosti osobina ličnosti i ciljeva je skromna, što upućuje na zaključak da se životni ciljevi ne mogu shvatiti kao podređeni elementi crta ličnosti, niti se crte mogu podvesti pod domen motiva (Roberts & Robins, 2000; Roberts et al., 2004; Sun, 2011). Drugi važan nalaz jeste da većina životnih ciljeva ostvaruje povezanost sa više dimenzija ličnosti, te je verovatno da određena konfiguracija crta predstavlja najbolji prediktor životnih ciljeva (Roberts & Robins, 2000). U daljem tekstu navodimo nekoliko nalaza koji se tiču relacija dispozicionih i motivacionih konstrukata. Prvo, upadljiv je izostanak povezanosti između neuroticizma i životnih ciljeva, koji se obrazlaže činjenicom da većina ciljeva predstavlja pristupajuće tendencije, koje se vezuju za pozitivan, a ne za negativan afektivitet (Roberts & Robins, 2000).

Ekstraverzija je povezana sa vrednostima postignuća, stimulacije i hedonizma (Roccas et al., 2002), ciljevima zajedništva i delotvornosti (Bleidorn et al., 2010), ekonomskim i političkim aspiracijama, ciljevima vezanim za partnerske i porodične odnose, zabavu i uzbudljiv životni stil (Roberts & Robins, 2000), ciljevima vezanim za self (Salmela-Aro et al., 2012).

Prijatnost je povezana sa ciljevima zajedništva (Bleidorn et al., 2010) i čovekoljubivim ciljevima (Haslam, Whelan, & Bastian, 2009; Roccas et al., 2002), tra-

dicionalnim (Roccas et al., 2002), konformističkim (Roccas et al., 2002) i prosocijalnim vrednostima (Haslam et al., 2009), sa socijalnim ciljevima i ciljevima u vezi sa partnerskim vezama (Roberts & Robins, 2000; Roberts et al., 2004), i skladnim porodičnim odnosima (Roberts & Robins, 2000).

Savesnost je povezana sa ciljevima postignuća (Costa & McCrae, 1988; Kaiser & Ozer, 1994; Reisz et al., 2013; Roccas et al., 2002), sa konformističkim (Haslam et al., 2009; Roccas et al., 2002), i „konzervacijskim“ vrednostima (Haslam et al., 2009), ekonomskim ciljevima (Roberts & Robins, 2000) i ciljevima delotvornosti (Bleidorn et al., 2010), ali i sa ciljevima koji se odnose na međuljudske odnose (Roberts et al., 2004).

Sa otvorenošću su povezane vrednosti autonomije, univerzalizma i stimulacije (Roccas et al., 2002), self-transcedentnosti i otvorenosti za promene (Haslam et al., 2009), ciljevi delotvornosti i ciljevi zajedništva (Bleidorn et al., 2010), socijalni, estetski (Roberts et al., 2004) i hedonistički ciljevi (Roberts & Robins, 2000), ciljevi vezani za porodicu, obrazovanje, ličnu svojinu i self (Reisz et al., 2013).

Oslanjajući se na pretpostavku da ciljevi čine karakteristične adaptacije bazičnih tendencija, očekujemo da osobine ličnosti predviđaju značajan deo varijanse vrednovanja životnih ciljeva, i pored uklanjanja uticaja sociodemografskih varijabli. Na osnovu rezultata navedenih istraživanja (Bleidorn et al., 2010; Haslam et al., 2009; Roberts et al., 2004; Roberts & Robins, 2000; Roccas et al., 2002; Sun, 2011) možemo očekivati da će dimenzije ličnosti, izuzevši neuroticizam, pokazati značajne, ali po iznosima skromne jedinstvene doprinose predikciji vrednovanja važnih životnih ciljeva. Takođe, može se pretpostaviti da različite dimenzije ličnosti, shodno svom sadržaju, doprinose vrednovanju različitih životnih ciljeva.

Metod

Uzorak i postupak

Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 599 pripadnika opšte populacije (348 ženskog pola), uzrasta od 16 do 72 godine. Prosečna starost ispitanika je 33 godine ($SD = 12.77$). Usled neujednačenosti uzorka u odnosu na stepen obrazovanja, ispitanici su kategorisani u dve grupe. Prva grupa sačinjena je od 208 ispitanika sa 12 ili manje godina školovanja, dok u drugu grupu spada 390 ispitanika sa više od 12 godina školovanja. Među ispitanicima iz prve grupe najobrazovaniji imaju završenu srednju školu, a drugu grupu čine studenti, kao i ispitanici koji imaju završeno više ili visoko obrazovanje, master i doktorske diplome.

Uzorak je po svojoj prirodi prigodan. Ispitivanje je bilo anonimno a upitnici su primenjivani individualno, kao papir-olovka test i putem elektronske pošte. Ispitanici su dali usmenu saglasnost za učešće u istraživanju bez novčane kompenzacije. Udeo odbijanja učešća bio je zanemarljiv i, po svim karakteristikama dostupnim opažanju, nesistematski.

Instrumenti

Upitnik životnih ciljeva – UZC. UZC je samoopisni instrument konstruisan za potrebe ovog istraživanja. Upitnik se sastoji od 34 životne oblasti, odnosno cilja, čija se važnost procenjuje zaokruživanjem odgovora na desetostepenoj Likertovoj skali. Preciznom definisanju predmeta merenja upitnika pristupljeno je eklektički, kombinacijom saznanja iz dosadašnjih istraživanja, postojećih instrumenata i u skladu sa istraživačkim potrebama u ovoj oblasti, sa ciljem da se formira okvir za normativno ocenjivanje važnosti ciljeva (u kome će svi ispitanici procenjivati isti skup životnih oblasti), izbegavajući pritom korišćenje doslovnih prevoda upitnika konstruisanih na stranim populacijama. Kao izvori korišćeni za određivanje sadržaja stavki testa poslužila su teorijska znanja i praktična iskustva članova autorskog tima, kao i postojeće operacionalizacije ovog konstrukta. Imajući u vidu postojeće teorijske postavke i uzevši u obzir pregled dosadašnjih testova i empirijskih nalaza, formulisano je 34 indikatora, koji na relativno obuhvatan način pokrivaju prostor životnih oblasti širokog opsega čije vrednovanje odražava važne životne ciljeve. Formulisanje stavki upitnika vršeno je po uzoru na ajteme iz dostupnih testova životnih ciljeva, uz nastojanje da tekst stavki bude usaglašen sa terminologijom i formulacijama koje su korišćene u studijama sličnih predmeta istraživanja.

Invetar Velikih pet (Big Five Inventory – BFI: John, Donahue, & Kentle, 1991). BFI predstavlja operacionalizuju osobina ličnosti modela Velikih pet. Inventar čini 44 tvrdnje uz koje je priložena petostepena skala Likertovog tipa za odgovaranje. Skale inventara imaju zadovoljavajuću pouzdanost: za Ekstraverziju, Cronbachov alpha koeficijent na našem uzorku iznosi .69, za Prijatnost .70, za Svesnost .66, za Neuroticizam .65, i za Otvorenost ka iskustvu .81.

Rezultati

Analiza glavnih komponenti u prostoru merenja upitnika UZC

U cilju redukcije početnog skupa varijabli u prostoru merenja Upitnika životnih ciljeva, odgovori ispitanika na 34 ajtema ovog instrumenta podvrgnuti su analizi glavnih komponenti, kao metodi prvenstveno namenjenoj ovoj svrsi (Jolliffe, 1986). Vrednost KMO pokazatelja iznosi .88, a Bartlettov test sferičnosti dostigao je statističku značajnost, što govori u prilog faktorabilnosti korelacione matrice. Rezultati paralelne analize (Horn, 1965) sugerišu postojanje sedam komponenti čije karakteristične vrednosti premašuju odgovarajuće vrednosti praga dobijene pomoću jednako velike matrice slučajnih brojeva (Tabela 1).

Tabela 1
Rezultati paralelne analize

Br.	K.k. stvarnih podataka	Procenat objašnjene varijanse	AS k.k. slučajnih podataka	95. percentil k.k. slučajnih podataka
1	9.42	27.72	1.48	1.52
2	2.32	6.82	1.41	1.45
3	2.04	6.01	1.37	1.40
4	1.83	5.39	1.33	1.37
5	1.58	4.64	1.30	1.33
6	1.41	4.15	1.27	1.29
7	1.32	3.89	1.24	1.26
8	1.14	3.35	1.21	1.23

Napomena. Radi preglednosti prikaza u tabeli su sadržane samo komponente čija je karakteristična vrednost iznad 1.

Odlučeno je da se sve 34 stavke ponovo podvrgnu komponentnoj analizi sa sedam zadatih glavnih komponenti. Budući da nema teorijski niti empirijski podržanih osnova za pretpostavku o nezavisnosti dimenzija životnih ciljeva i uzevši u obzir nalaze istraživanja koji ukazuju na postojanje značajnih korelacija među dimenzijama životnih ciljeva (Roberts & Robins, 2000) analiza je sprovedena uz kosoglu rotaciju, a u cilju postizanja „jednostavne strukture“ (Thurstone, 1947). Primenjen je Promax postupak kao najprimereniji imajući u vidu veličinu uzorka (Field, 2000). Isprobana su rešenja sa različitim brojem stavki, pri čemu su kriterijumi za isključenje bili visina zasićenja i višestruka značajna zasićenja. Kao optimalna, zadržana je solucija sa 29 stavki (Tabela 2). Ovo sedmokomponentno rešenje objašnjava ukupno 62.58% varijanse (pojedinačni doprinosi komponenti iznose redom 27.78%, 7.97%, 6.84%, 6.08%, 5.12%, 4.74%, 4.07% ukupne varijanse).

Prva izolovana komponenta okuplja 5 ajtema, čiji sadržaj upućuje na vrednovanje životnih ciljeva koji se tiču postizanja psihičkog i fizičkog blagostanja, zbog čega faktor nosi naziv Blagostanje. Drugi faktor obuhvata 4 cilja koji se odnose na održavanje skladnih odnosa sa srodnicima, te je ova dimenzija nazvana Srodnički odnosi. Trećim faktorom obuhvaćeno je 7 stavki, koje se odnose na organizovanje sopstvenog vremena, životnog prostora, izbegavanje rizika i osamostaljivanje. Predloženi naziv za ovaj faktor jeste Autonomija. Četvrti faktor okuplja 4 ajtema, koji podrazumevaju ostvarivanje profesionalnog uspeha, te ova dimenzija nosi naziv Karijera. Petu komponentu čine 3 stavke koje se odnose na ulaganje u romantične veze, zbog čega je ova dimenzija nazvana Partnerski odnosi. Šesta dimenzija obuhvata 3 ajtema čiji sadržaj upućuje na vrednovanje uspeha tokom školovanja. Ova dimenzija nazvana je Obrazovanje. Sedmim faktorom obuhvaćene su 3 stavke koje odražavaju ciljeve vezane za Prijateljstvo, kako smo i nazvali ovu dimenziju.

Tabela 2
Matrica sklopa rotiranih glavnih komponenti

	Komponenta						
	1	2	3	4	5	6	7
Pronalaženje vremena za igru i zabavu	.83						
Očuvanje fizičkog zdravlja	.78						
Pronalaženje vremena za opuštanje i relaksaciju	.77						
Očuvanje psihičkog zdravlja	.72						
Aдекватno suočavanje sa stresom	.69						
Održavanje skladnih odnosa s ocem		.82					
Održavanje skladnih odnosa s majkom		.79					
Održavanje skladnih odnosa s braćom i sestrama		.77					
Održavanje skladnih odnosa s daljom rodbinom		.70					
Uređenje životnog prostora			.87				
Održavanje svog životnog prostora			.81				
Osamostaljivanje u odnosu na porodicu i roditelje			.64				
Dobro planiranje vremena			.51				
Pronalaženje mesta za život (stan, kuća)	.31		.48				
Izbegavanje opasnih situacija			.45				
Dobro procenjivanje karaktera drugih ljudi			.38				
Napredovanje na radnom mestu				.83			
Pronalaženje zaposlenja				.76			
Zarađivanje novca				.74			
Ostvarivanje profesionalnih ciljeva				.70			
Održavanje dugih partnerskih veza					.91		
Stupanje u partnerske veze					.88		
Održavanje skladnih partnerskih odnosa					.80		
Postignuće tokom srednje škole						.91	
Postignuće tokom osnovne škole						.88	
Postignuće tokom kasnijeg školovanja						.72	
Sticanje velikog kruga poznanika							.82
Održavanje dugih prijateljskih veza							.79
Pružanje pomoći i podrške prijateljima							.70

Interkorelacije između izolovanih komponenti kreću se u rasponu od .20 (između komponenti Srodnički odnosi i Partnerski odnosi) do .51 (između komponenti Blagostanje i Autonomija, Tabela 3).

Tabela 3

Matrica interkorelacija rotiranih glavnih komponenti u prostoru merenja UZC

Komponenta	Blagostanje	Srodnici	Autonomija	Karijera	Partner	Obrazovanje
Srodnici	.37					
Autonomija	.51	.42				
Karijera	.35	.21	.34			
Partner	.29	.20	.27	.31		
Obrazovanje	.27	.27	.34	.37	.26	
Prijateljstvo	.30	.33	.38	.27	.36	.26

Napomena. Sve vrednosti su značajne na nivou $p < .001$.

Deskriptivni pokazatelji i psihometrijske karakteristike upitnika UZC

Svih sedam komponenti izolovanih u prostoru merenja Upitnika životnih ciljeva pokazuju zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike (Tabela 4). Značajnosti Kolmogorov-Smirnovljevo statistika ($p < .05$) sugerišu da distribucije komponentnih skorova na svim skalama značajno odstupaju od normalne. Vrednosti pokazatelja zakrivljenosti i spljoštenosti najmanji su za Obrazovanje (-1.34 i 2.01), a najveći za komponentu Karijera (-3.02 i 13.93).

Tabela 4

Psihometrijske karakteristike supskala Upitnika životnih ciljeva

Supskala	Broj stavki	α	KMO koeficijent reprezentativnosti	Broj faktora prema Guttman-Kaiserovom kriterijumu	Procenat objašnjene varijanse	AS	SD
Blagostanje	5	.82	.77	1	59.54	8.81	1.24
Srodnici	4	.78	.78	1	63.29	8.76	1.38
Autonomija	7	.77	.77	1	43.51	8.70	1.12
Karijera	4	.80	.74	1	63.29	9.02	1.27
Partner	3	.84	.72	1	76.36	8.11	1.95
Obrazovanje	3	.78	.63	1	70.54	8.17	1.79
Prijateljstvo	3	.76	.67	1	69.55	8.60	1.42

Iako test provere normalnosti ukazuje na to da se distribucije komponentnih skorova na svim dimenzijama BFI (izuzev neuroticizma), kao i distribucija godina starosti, značajno razlikuju od normalne (vrednosti Kolmogorov-Smirnovljevo statistika značajne na nivou $p < .05$), pokazatelji zakrivljenosti i spljoštenosti su-

gerišu da nema velikih odstupanja (skjunis se kreće u opsegu od -0.02 do 0.81, a kurtozis od 0.02 do 1.38).

Relacije dimenzija ličnosti i sociodemografskih varijabli sa dimenzijama životnih ciljeva

U cilju procene relativnog doprinosa dimenzija modela Velikih pet objašnjenju varijanse vrednovanja životnih ciljeva, kao i u cilju utvrđivanja jedinstvenih doprinosa pojedinih dimenzija ličnosti predikciji različitih životnih ciljeva³, sprovedena je serija hijerarhijskih regresionih analiza, sa komponentnim skorovima Upitnika životnih ciljeva kao kriterijumima. Uzevši u obzir pokazatelje odstupanja distribucije komponentnih skorova UZC od normalne raspodele, prethodno je primenjena Blomova formula za normalizaciju podataka. Preliminarnim analizama utvrđeno je da su zadovoljene pretpostavke linearnosti, multikolinearnosti i homogenosti varijanse. U svakoj hijerarhijskoj regresionoj analizi, u prvom koraku unet je set sociodemografskih varijabli (pol, starost i obrazovanje), a u drugom koraku skorovi na dimenzijama upitnika BFI. Svi modeli iz hijerarhijskih regresionih analiza statistički su značajni. Takođe, značajni su doprinosi dodatno uvedenih prediktora. Naime, rezultati sugerišu da za svaku dimenziju životnih ciljeva, osobine ličnosti donose statistički značajne promene u procentu objašnjene varijanse u odnosu na model čiji prediktorski set uključuje samo demografske varijable (Tabela 5). Taj doprinos se kreće od 5% (u slučaju ciljeva vezanih za partnerske odnose) do 19% objašnjene varijanse (za ciljeve u vezi sa prijateljskim relacijama), što ukazuje na statistički značajnu, ali malu ($R^2 < .13$) do srednju ($.13 < R^2 < .26$) prediktivnu moć osobina ličnosti za vrednovanje životnih ciljeva (Cohen, 1988). Sve dimenzije ličnosti, izuzev Neuroticizma ostvaruju značajne doprinose objašnjenju varijanse za više životnih ciljeva. Isto tako, svaka od dimenzija životnih ciljeva povezana je sa najmanje jednom dimenzijom ličnosti. Trend rasta u procentu objašnjene varijanse nakon uvođenja seta dimenzija Velikih pet sugeriše da osobine ličnosti imaju važnu ulogu u razumevanju životnih ciljeva, i pored količine varijanse koja je objašnjena demografskim varijablama. Veličine samostalnih doprinosa prediktora prikazani u velikoj meri odgovaraju nalazima ranijih sličnih istraživanja (Roberts & Robins, 2000).

3 Korelacije između dimenzija ličnosti BFI se kreću u rasponu od -.19 do .40.

Tabela 5

Hijerarhijska regresiona analiza: Testiranje modela u celini, β koeficijenti i njihova značajnost u predikciji dimenzija životnih ciljeva

Kriterijum	Blagostanje		Srodnici		Autonomija		Karijera		Partner		Obrazovanje		Prijateljstvo	
	model		model		model		model		model		model		model	
Prediktor	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β
Pol	-.12**	-.11**	-.13**	-.11**	-.18***	-.14***	-.01	.02	-.12**	-.11**	-.19***	-.17***	-.08*	-.02
Starost	-.19***	-.20***	.05	.02	.05	.04	-.23***	-.24***	-.25***	-.22***	-.12**	-.16***	-.22***	-.18***
Obrazovanje	.11**	.11**	-.18***	-.16***	-.03	-.01	.03	.04	.08*	.09*	.15***	.15***	-.11**	-.07
Neuroticizam		-.07		-.05		.02		.03		.05		-.06		.07
Ekstraverzija		.05		.04		.12**		.10*		.14**		-.03		.33
Otvorenost		.05		-.10*		.05		-.07		.09*		.10*		.07
Prijatnost		.03		.10*		.11*		.01		-.01		.13**		.20***
Savesnost		.14**		.18***		.21***		.30***		.07		.22***		.00
R^2	.08	.14	.05	.11	.03	.16	.06	.16	.10	.15	.08	.20	.06	.25
F	16.38	11.47	11.01	9.49	6.90	14.18	11.60	14.18	22.37	12.72	17.98	18.69	12.18	24.74
ΔR^2		.06		.06		.13		.11		.05		.12		.19
ΔF		7.95		8.17		17.95		14.92		6.32		17.61		30.45

Napomena. Za sve modele $p(\Delta F) < .001$. i $p(F) < .001$.
* $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Diskusija

Sprovedeno istraživanje je eksplorativnog tipa, a osnovni cilj je bio ispitivanje relacija osobina ličnosti i važnih životnih ciljeva. Redukcija početnog skupa varijabli u prostoru merenja Upitnika životnih ciljeva postignuta je primenom analize glavnih komponenti. Za izdvojene dimenzije izračunati su deskriptivni i psihometrijski pokazatelji, a potom je, serijom hijerarhijskih regresionih analiza, ispitan prediktivni doprinos dimenzija ličnosti životnim ciljevima, izvan i iznad varijanse objašnjenje demografskim varijablama. Rezultatima istraživanja potvrđeni su raniji nalazi o značajnim, ali relativno niskim doprinosima crta ličnosti objašnjenju individualnih razlika u vrednovanju životnih ciljeva (Roberts & Robins, 2000; Roberts et al., 2004; Sun, 2011).

Ispitivanjem strukture Upitnika životnih ciljeva izdvojeno je sedam faktora, koji su imenovani kao blagostanje, srodnički odnosi, autonomija, karijera, partnerski odnosi, prijateljstvo i obrazovanje. Sadržaj pojedinačnih faktora u velikoj meri odgovara životnim ciljevima koji su identifikovani u ranijim istraživanjima (Richards, 1966; Ryff & Keyes, 1995; Smith, 1992, prema Roberts & Robins, 2000; Šram, 2003), kao i njihove relacije sa demografskim varijablama (Nurmi, 1992, prema Roberts et al., 2004; Rijavec, Brdar, & Miljković, 2011; Roberts et al., 2004; Roberts & Robins, 2000).

Naime, mlađa životna dob predstavlja prediktor većine dimenzija važnih životnih ciljeva, što potvrđuje rezultate ranijih istraživanja (Nurmi, 1992, prema Roberts et al., 2004; Roberts et al., 2004) i može se objasniti pretpostavkom da većina ljudi donosi odluke o posvećivanju različitim konvencionalnim društvenim ulogama u ranom odrasлом dobu (Roberts et al., 2004). Ženski pol se pokazao kao prediktor vrednovanja svih dimenzija životnih ciljeva, izuzev karijere. I dosadašnja istraživanja sugerišu da ispitanice značajnijim procenjuju socijalne ciljeve i interpersonalne odnose, lični rast i razvoj, intrinzički motivisane ciljeve (Rijavec et al., 2011; Roberts & Robins, 2000). Međutim, suprotno prethodnim studijama (Roberts & Robins, 2000), izostala je povezanost pola i ciljeva profesionalnog postignuća. Moguće je da je takav nalaz posledica specifičnog socio-ekonomskog konteksta u kome je istraživanje sprovedeno, gde je pronalaženje zapošljenja i obezbeđivanje materijalne sigurnosti prioritetni cilj društva u celini. Ovu pretpostavku potkrepljuju deskriptivni pokazatelji distribucije skorova na ovoj komponenti. Ispitanici višeg edukativnog statusa ulažu u ciljeve koji se tiču partnerskih odnosa, ličnog blagostanja i obrazovanja, a manje vrednuju srodničke i prijateljske odnose.

Sve dimenzije modela Velikih pet predstavljaju značajne korelate nekolicine životnih ciljeva, a isto tako, sve ispitane komponente životnih ciljeva značajno koreliraju sa više osobina ličnosti. Takvi rezultati saglasni su sa rezultatima istraživanja povezanosti Velikih pet i motivacionih konstrukata srednjeg hijerarhijskog nivoa (King, 1995) i potvrđuju nalaze o postojanju takvih relacija i kada su u pitanju motivacioni konstrukti širokog opsega, poput životnih ciljeva (Roberts & Robins, 2000).

Analizom strukture relacija životnih ciljeva i osobina ličnosti potvrđeni su rezultati ranijih studija, koji ukazuju na nisku povezanost neuroticizma i motivacionih konstrukata (Haslam et al., 2009; Roberts & Robins, 2000; Roberts et al., 2004; Roccas et al., 2002). Životni ciljevi obuhvaćeni upitnikom koji je korišćen u ovoj studiji odnose se na stremljenja ka različitim ciljevima, koja su povezana sa pozitivnim afektivitetom. Pretpostavlja se da je neuroticizam, s druge strane, povezan sa ciljevima koji se odnose na izbegavanje neželjenih ishoda (Roberts & Robins, 2000).

Ekstraverzija podrazumeva vitalnost i energiju koja se može investirati u životne ciljeve (Roberts et al., 2004), te je povezanost ove dimenzije sa životnim ciljevima očekivana. Pre svega, rezultat o povezanosti ekstraverzije i uspostavljanja i održavanja partnerskih odnosa, potvrđuje nalaze ranijih istraživanja (Roberts & Robins, 2000; Roberts et al., 2004). Takođe saglasno prethodnim istraživanjima (Haslam et al., 2009; Roccas et al., 2002), pokazala se povezanost između ekstraverzije i profesionalnih aspiracija i ciljeva emancipacije.

Otvorenost ka iskustvu predstavlja značajan prediktor ciljeva vezanih za skladne partnerske odnose, što je u skladu sa nalazima ranijih istraživanja koji se odnose na korelaciju otvorenosti i socijalnih ciljeva (Bleidorn et al., 2010; Roberts et al., 2004). Potkrepljenje u ranijim istraživanjima ima i povezanost otvorenosti sa ciljevima školskog postignuća (Reisz et al., 2013). Zanimljiv je rezultat negativna povezanost otvorenosti sa vrednovanjem skladnih srodničkih relacija. Uz visok stepen savesnosti, ovaj nalaz mogao bi se objasniti preko crte rigidnosti, odn. tradicionalizma (Grahovac, 2011).

Budući da je savesnost osobina koju karakteriše istrajnost u ostvarivanju ciljeva (Costa & McCrae, 1988; Denissen & Penke, 2008), možemo reći da je njena povezanost sa većinom komponenti životnih ciljeva očekivan rezultat. Ova dimenzija ostvaruje povezanost sa ciljevima školskog i profesionalnog postignuća i emancipacije, što je u skladu sa rezultatima prethodnih istraživanja (Costa & McCrae, 1988; Kaiser & Ozer, 1994; Reisz et al., 2013; Roccas et al., 2002). Komponenta blagostanje obuhvata ciljeve koji podrazumevaju dobru organizaciju vremena, kao i odgovornost prema vlastitom psihičkom i fizičkom zdravlju, što objašnjava povezanost ove dimenzije sa savesnošću. Istraživanje Roberts i saradnika (Roberts et al., 2004), takođe je ukazalo na povezanost savesnosti i ciljeva u vezi sa skladnim međuljudskim odnosima, što je potvrđeno našim rezultatima o povezanosti ove osobine i ciljeva ulaganja u srodničke odnose. Ova povezanost se opisuje kao princip društvenog ulaganja (Roberts et al., 2004), i podrazumeva korelaciju između savesnosti i visokog vrednovanja ciljeva koji su vezani za konvencionalne društvene uloge.

Kada je reč o prijatnosti, rezultati ukazuju na povezanost sa ciljevima koji se vezuju za srodničke i prijateljske odnose. Taj rezultat je u skladu sa rezultatima prethodnih studija koji se odnose na povezanost ove osobine sa ciljevima zajedništva (Bleidorn et al., 2010) i čovekoljubivim ciljevima (Haslam et al., 2009; Roccas et al. 2002), prosocijalnim vrednostima (Haslam et al., 2009), sa socijalnim ciljevima i skladnim porodičnim odnosima (Roberts & Robins, 2000). Rezultati

našeg istraživanja ukazuju na prediktivnu ulogu prijatnosti za ciljeve školskog postignuća, koje i prema ranijim istraživanjima (Laidra, Pullmann, & Allik, 2007), pozitivno korelira sa prijatnošću. Nalaz o povezanosti sa ciljevima autonomije u skladu je sa principom društvenog ulaganja: prijatnost se takođe vezuje za ulaganje u konvencionalne društvene uloge (Roberts et al., 2004). Interesantan je rezultat da su ciljevi prijateljstva povezani sa dimenzijom prijatnosti, verovatno zahvaljujući njenim aspektima koji se tiču odanosti, saosećajnosti, pažljivosti i velikodušnosti, dok se ekstravertna socijabilnost manifestuje u vrednovanju partnerskih odnosa.

Posmatrani u celini, naši rezultati, dosledno prethodnim istraživanjima (Roberts & Robins, 2000), ukazuju na statistički značajne, ali skromne doprinose dimenzija Velikih pet komponentama životnih ciljeva, i saglasni su sa postulatima Petofaktorske teorije ličnosti (McCrae & Costa, 2008), prema kojoj se životni ciljevi shvataju kao karakteristične adaptacije koje se, uprkos doslednoj povezanosti sa osobinama ličnosti, ne mogu podvesti pod domen bazičnih tendencija, s obzirom na veliki deo varijabiliteta koji nije objašnjen dispozicionim crtama, a koji se, prema postavkama teorije, pripisuje socijalnim i drugim sredinskim uticajima (McCrae et al., 2000).

Ipak, zaključivanju na osnovu dobijenih rezultata treba pristupiti sa oprezom, uzevši u obzir da se instrument korišćen u ovom istraživanju prvi put primenjuje. Bez obzira na dobre psihometrijske karakteristike njegovih supskala, ne možemo tvrditi da su ovim instrumentom obuhvaćeni svi važni životni ciljevi. Na budućim istraživanjima ostaje problem razvijanja sveobuhvatnih instrumenata za procenu životnih ciljeva, kao i dalja validacija Upitnika životnih ciljeva. Logičan naredni korak bio bi sprovođenje istraživanja u kome će se, primenom konfirmatorne faktor-ske analize, proveriti dimenzionalna struktura upitnika. Pored toga, s obzirom na vremenski nestabilnu prirodu karakterističnih adaptacija, u koje spadaju i životni ciljevi, istraživanja koja bi se zasnivala na nacrtima longitudinalnog tipa, imala bi izuzetan značaj za razumevanje ovog konstrukta.

Reference

- Asendorpf, J. B., & Van Aken, M. A. (2003). Personality-relationship transaction in adolescence: Core versus surface personality characteristics. *Journal of Personality, 71*, 629–666. doi:10.1111/1467-6494.7104005
- Benet, V., & Waller, N. G. (1995). The Big Seven factor model of personality description: Evidence for its cross-cultural generality in a Spanish sample. *Journal of Personality and Social Psychology, 69*, 701–718.
- Berings, D., De Fruyt, F., & Bouwen, R. (2004). Work values and personality traits as predictors of enterprising and social vocational interests. *Personality and Individual Differences, 36*, 349–364. doi:10.1016/S0191-8869(03)00101-6
- Bleidorn, W., Kandler, C., Hülshager, U. R., Riemann, R., Angleitner, A., & Spinath, F. M. (2010). Nature and nurture of the interplay between personality traits and

- major life goals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99, 366–379. doi:10.1037/a0019982
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.)*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Čolović, P., Mitrović, D. i Smederevac, S. (2005). Evaluacija modela Pet velikih u našoj kulturi primenom upitnika FIBI. *Psihologija*, 38, 55–76.
- Costa, P., & McCrae, R. (1988). From catalog to classification: Murray's needs and the five-factor model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 258–265. doi:10.1037/0022-3514.55.2.258
- Davids, E. L., & Roman, N. V. (2013). Does family structure matter? Comparing the life goals and aspirations of learners in secondary schools. *South African Journal of Education*, 33, 1–12. doi:10.15700/201503070745
- Denissen, J., & Penke, L. (2008). Motivational individual reaction norms underlying the Five-Factor model of personality: First steps towards a theory-based conceptual framework. *Journal of Research in Personality*, 42, 1285–1302. doi:10.1016/j.jrp.2008.04.002
- Ekehammar, B., & Akrami, N. (2007). Personality and prejudice: From Big Five personality factors to facets. *Journal of Personality*, 75, 899–926. doi:10.1111/j.1467-6494.2007.00460.x
- Ekehammar, B., Akrami, N., Gylje, M., & Zakrisson, I. (2004). What matters most to prejudice: Big five personality, social dominance orientation, or right-wing authoritarianism? *European Journal of Personality*, 18, 463–482. doi:10.1002/per.526
- Field, A. (2000). *Discovering statistics using IBM SPSS for Windows*. London: Sage publications.
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., & Dowling, C. M. (2011). The big five personality traits in the political arena. *Annual Review of Political Science*, 14, 265–287. doi:10.1146/annurev-polisci-051010-111659
- Goldberg, L. R. (1981). Language and individual differences: The search for universals in personality lexicons. In L. Wheeler (Ed.), *Review of personality and social psychology* (Vol. 2, pp. 141–165). Beverly Hills, CA: Sage.
- Goldberg, L. R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, 48, 26–34. doi:10.1037/0003-066x.48.1.26
- Grahovac, B. (2011). Relacije koncepta rigidnosti sa dimenzijama ličnosti merenim upitnikom Velikih pet plus dva (VP+2). *Primenjena psihologija*, 4, 53–67.
- Haslam, N., Whelan, J., & Bastian, B. (2009). Big five traits mediate associations between values and subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 46, 40–42. doi:10.1016/j.paid.2008.09.001
- Horn, J. L. (1965). A rationale and test for the number of factors in factor analysis. *Psychometrika*, 30, 179–185. doi:10.1007/BF02289447
- John, O. P., & Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 102–138). New York: Guilford Press.

- John, O. P., Donahue, E. M., & Kentle, R. L. (1991). *The Big Five inventory – versions 4a and 54*. Berkley, CA: University of California, Berkley, Institute of Personality and Social Research.
- Jolliffe, I. T. (1986). *Principal Component Analysis*. New York: Springer-Verlag. doi:10.1007/978-1-4757-1904-8
- Kaiser, R. T., & Ozer, D. J. (1994). *The structure of personal goals and their relation to personality traits*. Paper presented at the 102nd Convention of the American Psychological Association, Los Angeles, USA.
- Kardum, I., Hudek-Knežević, J., & Kola, A. (2005). Odnos između osjećaja koherentnosti, dimenzija petofaktorskog modela ličnosti i subjektivnih zdravstvenih ishoda. *Psihologijske teme*, 14, 79–94.
- King, L. A. (1995). Wishes, motives, goals, and personal memories: Relations of measures of human motivation. *Journal of Personality*, 63, 985–1007. doi:10.1111/j.1467-6494.1995.tb00323.x
- Laidra, K., Pullmann, H., & Allik, J. (2007). Personality and intelligence as predictors of academic achievement: A cross-sectional study from elementary to secondary school. *Personality and Individual Differences*, 42, 441–451. doi:10.1016/j.paid.2006.08.001
- Lewis, G. J., & Bates, T. C. (2011). From left to right: How the personality system allows basic traits to influence politics via characteristic moral adaptations. *British Journal of Psychology*, 102, 546–558. doi:10.1111/j.2044-8295.2011.02016.x
- Löckenhoff, C. E., Terracciano, A., Ferrucci, L., & Costa, P. T. (2012). Five-factor personality traits and age trajectories of self-rated health: The role of question framing. *Journal of Personality*, 80, 375–401. doi:10.1111/j.1467-6494.2011.00724.x
- Mackinnon, S. P., & Sherry, S. B. (2012). Perfectionistic self-presentation mediates the relationship between perfectionistic concerns and subjective well-being: A three-wave longitudinal study. *Personality and Individual Differences*, 53, 22–28. doi:10.1016/j.paid.2012.02.010
- McAdams, D. P., & Pals, J. L. (2006). A new Big Five: Fundamental principles for an integrative science of personality. *American Psychologist*, 61, 204–217. doi:10.1037/0003-066X.61.3.204
- McAdams, D. P., Anyidoho, N. A., Brown, C., Huang, Y. T., Kaplan, B., & Machado, M. A. (2004). Traits and stories: Links between dispositional and narrative features of personality. *Journal of Personality*, 72, 761–784. doi:10.1111/j.0022-3506.2004.00279.x
- McCrae, R. R., Costa Jr, P. T., Ostendorf, F., Angleitner, A., Hřebíčková, M., Avia, M. D., . . . Saunders, P. R. (2000). Nature over nurture: Temperament, personality, and life span development. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 173–186. doi:10.1037/0022-3514.78.1.173
- McCrae, R., & Costa, P. (2008). The five-factor theory of personality. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (3rd ed., pp. 1–58). New York, NY: Guilford Press.

- McCullough, M. E. (2001). Forgiveness: Who does it and how do they do it? *Current Directions in Psychological Science, 10*, 194–197. doi:10.1111/1467-8721.00147
- Moulaye M'Hamed Taher, A., Chen, J., & Yao, W. (2011). Key predictors of creative MBA students' performance: Personality type and learning approaches. *Journal of Technology Management in China, 6*, 43–68. doi:10.1108/174687711111105659
- Olver, J. M., & Mooradian, T. A. (2003). Personality traits and personal values: A conceptual and empirical integration. *Personality and Individual Differences, 35*, 109–125. doi:10.1016/S0191-8869(02)00145-9
- Reisz, Z., Boudreaux, M. J., & Ozer, D. J. (2013). Personality traits and the prediction of personal goals. *Personality and Individual Differences, 55*, 699–704. doi:10.1016/j.paid.2013.05.023
- Richards Jr, J. M. (1966). Life goals of American college freshmen. *Journal of Counseling Psychology, 13*, 12–21. doi:10.1037/h0023049
- Rijavec, M., Brdar, I., & Miljković, D. (2011). Životne aspiracije i dobrobit: odnos ekstrinzičnih i intrinzičnih ciljeva. *Društvena istraživanja, 20*, 693–671. doi:10.5559/di.20.3.05
- Roberts, B. W., & Robins, R. W. (2000). Broad dispositions, broad aspirations: The intersection of personality traits and major life goals. *Personality and Social Psychology Bulletin, 26*, 1284–1296. doi:10.1177/0146167200262009
- Roberts, B. W., O'Donnell, M., & Robins, R. W. (2004). Goal and personality trait development in emerging adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology, 87*, 541–555. doi:10.1037/0022-3514.87.4.541
- Roccas, S., Sagiv, L., Schwartz, S. H., & Knafo, A. (2002). The big five personality factors and personal values. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*, 789–801. doi:10.1177/0146167202289008
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology, 69*, 719–727. doi:10.1037/0022-3514.69.4.719
- Salmela-Aro, K., Read, S., Nurmi, J. E., Vuoksimaa, E., Siltala, M., Dick, D. M., Pulkkinen, L., Kaprio, J., & Rose, R. J. (2012). Personal goals and personality traits among young adults: Genetic and environmental effects. *Journal of Research in Personality, 46*(3), 248–257. doi:10.1016/j.jrp.2012.01.007
- Sheldon, K. M., & Cooper, M. L. (2008). Goal striving within agentic and communal roles: Separate but functionally similar pathways to enhanced well-being. *Journal of Personality, 76*, 415–448. doi:10.1111/j.1467-6494.2008.00491.x
- Šram, Z. (2003). Vrijednosne orijentacije i struktura ličnosti: relacije na srednjoškolskom uzorku završnog razreda. *Pedagogija, 41*, 91–114.
- Stoeber, J., Otto, K., & Dalbert, C. (2009). Perfectionism and the Big Five: Conscientiousness predicts longitudinal increases in self-oriented perfectionism. *Personality and Individual Differences, 47*, 363–368. doi:10.1016/j.paid.2009.04.004

- Sun, J. (2011). *Major life goals of college students: an investigation of personality traits, vocational interests, and values* (Unpublished doctoral dissertation). University of Illinois, Illinois.
- Thurstone, L. L. (1947). *Multiple factor analysis*. Chicago: University of Chicago Press.

**Biljana Otašević
Jasmina
Kodžopeljić**

Department of
Psychology,
Faculty of
Philosophy,
University of
Novi Sad

**THE BIG FIVE PERSONALITY TRAITS AND
SOCIODEMOGRAPHICS AS PREDICTORS
OF MAJOR LIFE GOALS**

The aim of this research was to investigate relations between major life goals and the Big Five personality traits. A total of 599 participants in the 16-72 age range completed the Big Five Inventory (BFI) and the Life Goal Questionnaire, which was designed for the purposes of this research. The principal component analysis showed the following seven life goal dimensions: Well-Being, Family Relations, Autonomy, Career, Relationships, Friendship, and Education. Psychometric and descriptive characteristics of each component were examined. Results of hierarchical regression analyses indicated a statistically significant, yet relatively small contribution of personality traits to prediction of major life goals, above and beyond the variance explained by the demographic predictor variables. The results were interpreted in terms of the findings of previous research, as well as considering the role of major life goals as characteristic adaptations within the Big Five model.

Keywords: major life goals, personality traits, Big Five, characteristic adaptations